

Dario Pisker

TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA NA STRUČNIM STUDIJIMA U REPUBLICI HRVATSKOJ: PRIMJER JAVNIH VELEUČILIŠTA

1. UVOD

Zakonom o visokim učilištima (NN 54/96.) postavljeni su temelji dualnog sustava visokoškolskog obrazovanja prema kojemu se visoka naobrazba u Republici Hrvatskoj stječe na sveučilišnim i stručnim studijima.¹ Visoka učilišta u Republici Hrvatskoj su sveučilišta, veleučilišta i visoke škole sa svim svojim sastavnicama. Veleučilište i visoka škola su ustanove koje organiziraju i izvode stručne studije. Veleučilište je visoka škola koja izvodi barem tri različita studija iz barem tri različita polja. U Republici Hrvatskoj trenutno postoji 12 javnih veleučilišta, dvije samostalne visoke škole, jedno privatno veleučilište i 17 privatnih visokih škola.²

¹ S obzirom na zakonsku mogućnost da se i u okviru sveučilišta, iznimno, izvode stručni studiji do 2010./2011. akademske godine hrvatsko zakonodavstvo za sada nije primjenilo čisti binarni sustav, iako je dalo osnovu za institucijsko i konceptualno odvajanje sveučilišnih i stručnih studija (Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju NN 123/03., čl.114, st. 6).

² 12 javnih veleučilišta: Društveno veleučilište u Zagrebu, Tehničko veleučilište u Zagrebu, Veleučilište u Karlovcu, Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru, Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću, Veleučilište Marko Marulić u Kninu, Veleučilište u Požegi, Veleučilište u Rijeci, Veleučilište u Varaždinu, Veleučilište u Sl. Brodu, Veleučilište u Šibeniku i Zdravstveno veleučilište u Zagrebu;

- dvije samostalne visoke škole: Visoka policijska škola u Zagrebu i Visoko gospodarsko učilište u Križevcima

- jedno privatno veleučilište: Veleučilište u Velikoj Gorici

- 17 privatnih visokih škola: Američka visoka škola za management i tehnologiju s pravom javnosti u Dubrovniku, Međunarodna diplomatska škola za poslovanje i upravljanje u Zagrebu, RRiF Visoka škola za financijski menadžment, Teološki fakultet "Matija Vlačić Ilirik" s pravom javnosti u Zagrebu, Visoko evanđeosko teološko učilište u Osijeku, Visoka poslovna škola "Libertas" u Zagrebu s pravom javnosti, Visoka poslovna škola s pravom javnosti u Višnjanu, Visoka poslovna škola "Utilus" u Zagrebu, Visoka škola "Agora" s pravom javnosti u Zagrebu, Visoka poslovna škola Pučkog otvorenog učilišta u Zagrebu, Visoka škola za informacijske tehnologije u Zagrebu, Visoka škola za ekonomiju poduzetništva s pravom javnosti – Vern, Visoka škola za poslovanje i

Prema podacima Ministarstva znanosti i obrazovanja iz 2005. 37% studenata studira stručni, a 63% sveučilišni studij. U 2005./06. akademskoj godini na hrvatskim visokoobrazovnim institucijama studiralo je od 150 000 do 160 000 studenata. Od toga 130 000 na sveučilištima, 12 000 na veleučilištima, 7 500 na javnim visokim školama, a 5 000 u privatnim visokim školama s pravom javnosti. Kako se, prema projekcijama Ministarstva znanosti i obrazovanja, očekuje porast studenata upisanih na stručne studije do omjera 60% : 40%³, a s obzirom na postojeće stanje koje odražava porast broja visokoobrazovnih institucija, koje izvode stručne studije u Republici Hrvatskoj, smatrali smo potrebnim istražiti stanje i perspektive razvoja kolegija, kao i status predmetnih nastavnika tjelesne i zdravstvene kulture na hrvatskim javnim veleučilištima, s obzirom na mjesto i ulogu u obrazovanju velikog broja studenata stručnih studija.

2. REZULTATI I INTERPRETACIJA

Istraživanjem koje smo proveli u veljači 2008. godine obuhvatili smo 12 samostalnih institucija javnih veleučilišta⁴ koje izvode stručne studije, jer su one zakonski tražen oblik institucionalnog organiziranja u budućnosti i prema našem mišljenju pokazatelj buduće tendencije.

Od ukupno 12 institucija javnih veleučilišta na 10 njih postoji kolegij tjelesne i zdravstvene kulture što iznosi 83,33%. Ustroj tih institucija, kroz studijske odjele, studije i smjerove, neujednačen je i nepogodan za međusobnu usporedbu tako da je jedina moguća kategorija usporedbe bila broj stručnih studija. On iznosi ukupno 68. Na 54 stručna studija postoji kolegij tjelesne i zdravstvene kulture što iznosi ukupno 80,59%.

Od ukupnog broja stručnih studija 27,94% (19 stručnih studija) su iz područja društvenih znanosti, 47,05% (32 stručna studija) iz područja tehničkih znanosti, 14,70% (10 stručnih studija) biotehničkih, te 10,29% (7 stručnih studija) biomedicinskih i zdravstvenih.

upravljanje s pravom javnosti "Baltazar Adam Krčelić" u Zaprešiću, Visoka škola za sigurnost s pravom javnosti u Zagrebu, Visoka tehnička škola u Puli - Politehnički studij s pravom javnosti, Zagrebačka škola ekonomije i managementa i Zagrebačka škola za menadžment s pravom javnosti.

³ Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa (2005.), "Do nove diplome dvosmjernim putem" <http://public.mzos.hr/Download/2005/07/01/1.3.pdf>, (22.09.2006.)

⁴ Društveno veleučilište u Zagrebu, Tehničko veleučilište u Zagrebu, Veleučilište u Karlovcu, Veleučilište Lavoslav Ružička u Vukovaru, Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću, Veleučilište Marko Marulić u Kninu, Veleučilište u Požegi, Veleučilište u Rijeci, Veleučilište u Šibeniku, Zdravstveno veleučilište u Zagrebu, Veleučilište u Varaždinu, Veleučilište u Sl. Brodu.

Zanimljivo je ukazati na različitu prisutnost kolegija tjelesne i zdravstvene kulture koji prema Pravilniku o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama Nacionalnog vijeća za znanost pripada u Znanstveno područje društvenih znanosti, polje 5.07. Odgojne znanosti, grana 5.07.04. kineziologija⁵, a prisutan je tek na 12 ili 63,15 % društvenih stručnih studija što u odnosu na podatak od 100,00% prisutnosti na tehničkim stručnim studijima uvelike iznenađuje, a tek podatak o nepostojanju kolegija tjelesne i zdravstvene kulture na biomedicinskim i zdravstvenim stručnim studijima gotovo je nevjerojatan. Na biotehničkim stručnim studijima kolegij tjelesne i zdravstvene kulture prisutan je na zadovoljavajućih osam studijskih smjerova ili 80,00% ukupnih studija te vrste na javnim veleučilištima u Republici Hrvatskoj.

Analiza geografske pojavnosti kolegija pokazala je prisutnost institucija javnih veleučilišta na području čitave Republike Hrvatske, ali i najveću koncentraciju (35,29%) studija te vrste u Zagrebu. Zagreb ima ukupno 3 institucije javnih veleučilišta (25,00%), 24 (35,29%) stručna studija, a na njih 15 (62,50%) postoji kolegij tjelesne i zdravstvene kulture.

Istraživanje je pokazalo kako bodovanje kolegija tjelesne i zdravstvene kulture nije ujednačeno. Tako Veleučilište u Karlovcu boduje kolegij tjelesne i zdravstvene kulture s 1 ECTS bodom po semestru na svim studijskim smjerovima, dok sva ostala javna veleučilišta ne dodjeljuju ECTS bodove kolegiju tjelesne i zdravstvene kulture. Satnica kolegija uglavnom je (0 + 2) osim što se na Tehničkom veleučilištu u Zagrebu na četiri stručna studija II. semestra (Visokogradnja, Niskogradnja, Građevinsko poduzetništvo i Okoliš u graditeljstvu) kolegij izvodi u satnici (1 + 2). Također je neujednačen broj semestara na kojima je prisutan kolegij tjelesne i zdravstvene kulture na različitim studijima i institucijama. Od drugog do šestog semestara.

Sljedeći segment, na koji se želi ukazati, je status predmetnih nastavnika na kolegiju tjelesne i zdravstvene kulture i perspektiva zapošljavanja profesora kineziologije na institucije javnih veleučilišta u Republici Hrvatskoj. U tekućoj akademskoj godini 2007./08. ukupan broj studenata na kolegiju tjelesne i zdravstvene kulture javnih veleučilišta u Republici Hrvatskoj iznosi 5 661. Trenutno je na tim institucijama zaposleno, u stalnom radnom odnosu, samo tri predavača i 5,5 asistenata, a u statusu vanjskih suradnika 16 predmetnih nastavnika. S obzirom na odredbe propisane Kolektivnim ugovorom za znanost i visoko obrazovanje (NN101/02, 81/03, 203/03, 28/06)⁶ normira se rad u nastavi vježbi tjelesnog odgoja/rekreacije kroz nastavne skupine do 40 studenata u nastavi (članak 25.), a u izvođenju nastave,

⁵ V. Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2005/1500.htm> (15.9.2006.)

koja se normira ovim ugovorom, sudjeluju nastavnici i suradnici u radnom odnosu, kao i vanjski suradnici (članak 24.). Prema ovome, u sustav se trenutno, u stalni radni odnos, može zaposliti još 51,5 profesora kineziologije u status asistenta, ili 35 profesora kineziologije s minimalnim uvjetima za izbor u zvanje predavača⁷.

3. ZAKLJUČAK

Pitanje statusa i perspektive kolegija tjelesne i zdravstvene kulture treba promatrati u kontekstu suvremenog društva sa svim njegovim pozitivnim i negativnim implikacijama. Činjenica je kako su rezultati istraživanja, koji se odnose na ispitivanje sposobnosti mladeži, zabrinjavajući; podaci naime pokazuju kako njihove sposobnosti sve više zaostaju za njihovim tjelesnim razvojem. Uzrok tom nepogodnom trendu je hipokinezija kao obilježje suvremenog načina života, a njezina direktna posljedica je narušeno fizičko i psihičko zdravlje koje je proporcionalno količini potrebnog kretanja.⁸

Uloga tjelesne i zdravstvene kulture utemeljena je na biološkim, ekonomskim, pedagoškim i kulturnim vrijednostima njezinog područja⁹, a cilj je njezinog odgojno obrazovnog područja podmirenje biopsihosocijalnih motiva za kretanjem kao izrazom zadovoljenja određenih čovjekovih potreba, kojima se povećavaju adaptivne i stvaralačke sposobnosti u suvremenim uvjetima života i rada s posebnim naglaskom na razvijanje zdravstvene kulture radi očuvanja i unaprjeđenja vlastitog zdravlja i zdravlja okoline.¹⁰

Treba li nam pri navođenju ovih temeljnih odredaba kineziologije dodatni argument za poboljšanje statusa kolegija, a samim time i predmetnih nastavnika na javnim veleučilištima u Republici Hrvatskoj? Da bi se uspjelo u približavanju idealu, potrebno je ne samo usmjeravati nego odgajati mlade u ovom duhu tijekom svih faza njihova obrazovanja.

⁶ Kolektivni ugovor za znanost i visoko obrazovanje <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2005/1500.htm>, (27. 2. 2008.)

⁷ Odluka Vijeća Veleučilišta i Visokih škola RH o uvjetima za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora u nastavna zvanja <http://www.zvu.hr/VVIVS/dokumentacija/Uvjeti%20VVVS%20za%20nastavna%20zvanja-28%20rujna%202005%20NN%20110-05.pdf>, (27. 2. 2008.)

⁸ Findak, V. (1999.) Tjelesna i zdravstvena kultura u službi zdravlja djece, učenika i mladeži : u Mišigoj – Duraković, M.. Tjelesno vježbanje i zdravlje: znanstveni dokazi, stavovi, preporuke. Zagreb : Grafos, Fakultet za fizičku kulturu., str. 286.

⁹ Findak, V. (1992.) Metodika tjelesne i zdravstvene kulture : priručnik za nastavnike razredne nastave. Zagreb : Školska knjiga, str. 13-15.

¹⁰ Isto, str. 15

Pri kraju ovog rada postaviti će se nekoliko otvorenih pitanja koja upućuju na buduća istraživanja problema koji smo ovdje samo otvorili (te se nadamo da ćemo potaknuti plodnu polemiku u stručnim i znanstvenim krugovima). Bi li bilo pretjerano tražiti uvođenje kolegija tjelesne i zdravstvene kulture na sve društvene studije javnih veleučilišta? Koji je razlog nepostojanja kolegija tjelesne i zdravstvene kulture na biomedicinskim i zdravstvenim studijima? Treba li struka inzistirati na uvrštavanju odredbe o obvezatnosti kolegija tjelesne i zdravstvene kulture u statute javnih veleučilišta (prema uzoru na Statut Sveučilišta u Zagrebu (Članak 69., stavak 12.))¹¹ i bodovanju kolegija primjerenim brojem ECTS bodova?

Možda bi studija stanja na sveučilišnim studijima donijela neke rezultate koji bi mogli biti međusobno usporedivi. Nadamo se kako će sustavno istraživanje ovog problema na stručnim, ali i sveučilišnim studijima, kao i njegovo promišljanje, od strane starijih uvaženih kolega, iznijeti rješenja s kojim ćemo (kao kineziolozi) u budućnosti biti zadovoljniji.

4. LITERATURA

1. Findak, V. (1999.) Tjelesna i zdravstvena kultura u službi zdravlja djece, učenika i mladeži: u Mišigoj - Duraković, M. Tjelesno vježbanje i zdravlje: znanstveni dokazi, stavovi, preporuke. Zagreb: Grafos, Fakultet za fizičku kulturu Zagreb.
2. Findak, V. Metodika tjelesne i zdravstvene kulture: priručnik za nastavnike razredne nastave. Zagreb: Školska knjiga.
3. Kolektivni ugovor za znanost i visoko obrazovanje. http://www.nsz.hr/datoteke/KOLEKTIVNI_UGOVOR_znanost.pdf, (27. 2. 2008.)
4. Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa (2005.), "Do nove diplome dvosmjernim putem" <http://public.mzos.hr/Download/2005/07/01/1.3.pdf>, (22. 9. 2006.)
5. Odluka Vijeća Veleučilišta i Visokih škola RH o uvjetima za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti u postupku izbora u nastavna zvanja <http://www.zvu.hr/VVIVS/dokumentacija/Uvjeti%20VVVS%20za%20nastavna%20zvanja-28%20rujna%2005%20NN%20110-05.pdf>, (27. 2. 2008.)
6. Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama <http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2005/1500.htm> (15. 9. 2006.)
7. Statut Sveučilišta u Zagrebu <http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/statut/statut050225.pdf>, (27. 2. 2008.)

¹¹ V.: Statut Sveučilišta u Zagrebu <http://www.unizg.hr/fileadmin/rektorat/dokumenti/statut/statut050225.pdf>, (27. 2. 2008.)